

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ІВАНИЦЬКА ОКСАНА СТЕПАНІВНА

УДК 378:005.963.2-051(430)(043.3)

**РОЗВИТОК ТЬЮТОРСТВА
У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ НІМЕЧЧИНИ**

13.00.01 – Загальна педагогіка та історія педагогіки

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Львів – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному університеті «Львівська політехніка»,
Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
МУКАН Наталія Василівна,
Національний університет
«Львівська політехніка»,
професор кафедри педагогіки та
інноваційної освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ЧЕШЛЬ Марія Миронівна
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка,
завідувач кафедри загальної педагогіки та
дошкільної освіти;

кандидат педагогічних наук
РУДЕНКО Іванна Анатоліївна
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
викладач кафедри іноземних мов.

Захист відбудеться 04 лютого 2020 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.052.24 у Національному університеті «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. С. Бандери, 12, 2-й поверх, ауд. 226.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. Професорська, 1 та на сайті <http://www.lp.edu.ua/research/dissertations-directory>.

Автореферат розісланий «03» січня 2020 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. С. Білик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. На початку XXI століття вища освіта розвивається у контексті швидкоплинних змін, продиктованих тенденціями міжнародного освітнього простору, вимогами ринку освітніх послуг, затребуваністю висококваліфікованих фахівців, здатних відповідати викликам та попиту міжнародного ринку праці. Сучасні університети диверсифікують форми здобуття вищої освіти, способи організації освітнього процесу, методи навчання й академічне середовище загалом, запроваджують міждисциплінарні освітньо-професійні програми. Сьогодні спостерігаємо спроби удосконалити освітній процес за допомогою застосування різноманітних моделей співпраці викладач-студент, основною метою якого є забезпечення якості освітніх послуг, що їх надає університет, та підвищення рівня результативності навчання студентів. У таких умовах важливо враховувати різноманітні фактори соціального, економічного, культурного характеру, що мають вплив на прийняття управлінських рішень щодо організації активного, конструктивного освітнього процесу в студентоцентрованому академічному середовищі. Власне інститут тьюторства як один із важливих компонентів освітнього процесу в провідних університетах світу забезпечує можливості для досягнення освітніх і професійних цілей здобувачами вищої освіти.

Намагання України інтегруватися до міжнародного освітнього простору відображено у нормативно-правових документах (Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Закон України «Про вищу освіту» (2014), Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2016), відповідно до яких здійснюється розвиток вищої освіти, її гармонізація відповідно до європейського вектору. У цьому контексті доцільним є дослідження специфіки розвитку освіти у високорозвинених європейських країнах, що забезпечує можливість виокремлення конструктивних ідей та окреслення можливостей їх застосування у вітчизняному просторі вищої освіти. Німеччина є однією із країн, університети якої здійснюють підготовку фахівців, знання, вміння і навички яких відповідають викликам сьогодення, а відтак вивчення специфіки організації освітнього процесу у закладах вищої освіти заслуговує на увагу.

Наукові розвідки зарубіжних дослідників свідчать про значний інтерес до системи вищої освіти Німеччини й до реалізації тьюторства в її умовах. Зокрема досліджуються: теоретичні основи тьюторства (В. Сімао (V. Simao), А. Флорез (A. Flores), М. Фернандез (M. Fernandes), С. Фіг'єра (S. Figueira); соціально-економічні аспекти тьюторства у вищій школі (Дж. Колвін (J. Colvin), М. Ешмен (M. Ashman); розвиток сучасного університету засобами тьюторства (А. Хемпел (A. Hempel), Т. Сейдл (T. Seidl), Е. Генухтен (E. van Genuchten), Ч. Краус (Ch. Kraus), В. Мюллер-Бенедікт (V. Müller-Benedict), Г. Крöpfке (H. Kröpfke), М. Шабо-Бетенкс (M. Szabo-Batancs), С. Бок (S. Bock); тьюторство та його вплив на підвищення рівня успішності студентів (Д. Елейн (D. Eleyan), А. Елейн (A. Eleyan), Дж. Лі (J. Lee), Н. Моріллаз (N. Morillas), М. Геррідо (M. Garrido), Т. Ротман (T. Rothman), М. Гендерсон (M. Henderson),

А. Русу (A. Rusu), І. Копечі (I. Copaci), А. Суc (A. Soos); форми і методи тьюторства (А. Греззер (A. Graesser), Н. Персон (N. Person), Г. Гітцігер (H. Hitziger), Н. Дейлідов (N. Dailidow), Г. Кнауф (H. Knauf), М. Кюреші (M. Qureshi), Е. Штормир (E. Stormyhr), К. Зігрфрід (K. Siegfried), К. ВенЛен (K. VanLehn); специфіку предметного тьюторства (І. Метейз (I. Matheis), М.–А. Уорс (M.-A. Worth), Д. Моурсенд (D. Moursand), Р. Албрехт (R. Albrecht); тьюторські програми, проекти, онлайн платформи для реалізації тьюторства (В. Герт (W. Görts), С. Говертс (S. Govaerts), Й. Кео (Y. Cao), Н. Фалтін (N. Faltin), Ф. Чераді (F. Cherradi), Д. Гіллет (D. Gillet), А. Краєвська (A. Krajewska), М. Ковальчук-Валедзяк (M. Kowalczyk-Waledziak); підготовку тьюторів та оцінювання їхніх знань, умінь і навичок (Дж. Чейвз (J. Chaves), К. Бейкер (C. Baker), М. Фішер (M. Fisher), Дж. Руес (J. Rueß), К. Гесс (C. Gess), Дж. Вільдт (J. Wildt).

Важливе значення для нашого дослідження мають напрацювання вітчизняних дослідників, які аналізували закордонний досвід розвитку вищої освіти, зокрема й Німеччини: М. Бойченко, С. Вітвицька, Т. Гарбуза, М. Голубєва, А. Жулківська, В. Журавська, Н. Мирончук, Т. Козак, К. Кравченко, О. Кузнецова, С. Мартиненко, Н. Мукан, І. Миськів, О. Носова, О. Маковоз, О. Огієнко, Л. Отрощенко, С. Павлюк, Н. Погребняк, І. Руденко, К. Ткаченко, А. Сбруєва, Л. Сень, В. Солощенко, А. Турчин, І. Холод, М. Чепіль, А. Федорович, Л. Чухно, а також різноманітні аспекти тьюторства: М. Іващенко, О. Комар, З. Комарницька, М. Костікова, І. Скрипіна, І. Кравченко, О. Літовка, О. Лось, О. Муковіз, О. Неборачко, Т. Пахомова, Т. Перевозна, С. Подпльота, О. Храпай, Т. Козицька, Н. Мельник, Р. Шаран.

Аналіз результатів досліджень теоретиків у галузі педагогіки, нормативних документів, відповідно до яких розвивається вища освіта в Україні, дав змогу виявити суперечності між: зобов'язанням закладів вищої освіти щодо забезпечення якості освітніх послуг, які вони надають суспільству, та труднощами в його реалізації; декларуванням та визнанням необхідності формування студентоцентрованого освітнього процесу та наявними можливостями академічного середовища сучасного університету.

Таким чином, потреби вищої професійної освіти України щодо забезпечення її якості, соціальне та академічне значення тьюторства, а також недостатнє студіювання досвіду інших країн, що суперечить об'єктивній необхідності освітньої практики, зумовили вибір теми нашого дослідження **«Розвиток тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації відповідає науковому напрямку кафедри педагогіки та інноваційної освіти Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» «Теоретико-методичні засади професійного розвитку особистості». Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи «Теоретико-методичні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0116U004108).

Тема дисертації затверджена (протокол №12 від 30.04.2015) та уточнена (протокол №48 від 22.10.2018) вченою радою Національного університету «Львівська політехніка».

Мета дослідження – виявити особливості розвитку тьюторства в умовах вищої освіти Німеччини та окреслити можливості використання конструктивних ідей німецького досвіду в університетах України.

Відповідно до мети дослідження визначено такі завдання:

- 1) висвітлити тьюторство як науково-педагогічну проблему;
- 2) виконати аналіз розвитку тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини у міжнародному та національному контексті;
- 3) дослідити специфіку реалізації тьюторства на інституційному рівні Німеччини;
- 4) окреслити можливості використання прогресивних ідей та досвіду розвитку тьюторства у Німеччині в умовах університетської освіти України.

Об'єкт дослідження – вища освіта Німеччини.

Предмет дослідження – зміст, методи й організаційні форми розвитку тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини.

Методологічною основою дослідження є теорія наукового пізнання, концептуальні положення педагогіки вищої школи про організацію освітнього процесу; комплекс положень, підходів і принципів, що визначають алгоритм реалізації наукового пошуку, зокрема положення про взаємозумовленість розвитку освіти та соціуму, контекстне вивчення педагогічних явищ, єдність теорії і практики; цілісний підхід до аналізу специфіки розвитку особистості в академічному середовищі, особистісно орієнтований та компетентнісний підходи; принципи системності, об'єктивності, комплексного застосування теоретичних та практичних методів дослідження.

Методи дослідження. З метою реалізації завдань дослідження використано комплекс взаємопов'язаних методів: *теоретичних* – аналіз і синтез результатів досліджень, відображених у публікаціях зарубіжних і вітчизняних учених, кількісних та якісних показників діяльності німецьких університетів та вищих фахових шкіл; індукція, дедукція й узагальнення для визначення специфіки розвитку тьюторства в міжнародному та національному контекстах, що покладено в основу формування суджень і висновків; систематизація і класифікація з метою представлення різноманітних типів тьюторства, що реалізуються у закладах вищої освіти досліджуваної країни; зіставлення, порівняння й осмислення німецького досвіду; *емпіричних* – спостереження й опитування представників Мережі тьюторства у вищій школі, працівників адміністративних підрозділів університетів, науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти університетів Німеччини, бесіди та інтерв'ювання з метою з'ясування практичних аспектів імплементації тьюторства з працівниками Брандербурзького технічного університету, Університету прикладних наук м. Ерфурт, Університету прикладних наук м. Гіссен.

Джерельна база: документи державних та громадських, міжнародних і національних організацій, зокрема ЮНЕСКО, Організації економічної

співпраці і розвитку (ОЕСР), Ради Європи, Федерального міністерства освіти і наукових досліджень Німеччини (Federal Ministry of Education and Research), Акредитаційної ради Німеччини (German Accreditation Council), Німецької служби академічних обмінів (Deutscher Akademischer Austauschdienst); Студентського руху Німеччини (German students' movement), Міжнародної асоціації університетів (International Association of Universities), Мережі тьюторства у вищій школі Німеччини (Netzwerk Tutorienarbeit an Hochschulen); нормативно-правові документи у галузі вищої освіти Німеччини та України; фахові видання у галузі педагогіки: Дослідження і розвиток вищої освіти (Research and Development in Higher Education), Інноваційна вища освіта (Innovative Higher Education), Міжнародний журнал вищої освіти та освітнього планування (The International Journal of Higher Education and Educational Planning), Менторство та тьюторство: партнерство у навчанні (Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning), Ключові кваліфікації в навчанні (Schlüsselqualifikationen in Lehre), Дослідження і практики (Forschung und Praxis), Менторство і тьюторство (Mentoring and tutoring) тощо; матеріали сайтів німецьких закладів вищої освіти: Брандербурзького технічного університету (Brandenburg University of Technology Cottbus-Senftenberg), Дармштатського технічного університету (Darmstadt University of Technology), Університету прикладних наук м. Фульда (Fulda University of Applied Sciences), Університету прикладних наук Нідеррейн (Hochschule Niederrhein), Університету прикладних наук м. Гіссен (The Mittelhessen Univeristy of Applied Sciences), Університету прикладних наук м. Ерфурт (University of Applied Sciences Erfurt), Штутгарського університету (University of Stuttgart), Вюрцбурзького університету (University of Wuerzburg); науково-педагогічні джерела, що висвітлюють особливості розвитку вищої освіти, теорію і практику розвитку й реалізації тьюторства, програми підготовки майбутніх тьюторів, стандарти тьюторства Німеччини.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що *вперше виявлено* особливості розвитку тьюторства в умовах вищої освіти Німеччини (створення організацій, спілок, фондів з розвитку тьюторства на національному та міжнародному рівнях; підготовка тьюторів та їхня сертифікація; інтенсифікація наукових досліджень з проблем тьюторства; опублікування результатів наукових студій у провідних педагогічних виданнях; розробка нормативно-правової документації на національному та інституційному рівнях, що відображає основні положення і принципи розвитку й реалізації тьюторства в умовах вищої школи; розвиток форм і методів, а також навчально-методичного забезпечення тьюторства); *висвітлено* тьюторство як науково-педагогічну проблему, що охоплює соціальний, особистісний, когнітивний, знаннєвий вимір навчання, в основу якого покладено теорії, концепції, підходи педагогіки, психології, менеджменту; *виконано аналіз* розвитку тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини у міжнародному та національному контексті, що формується під впливом тенденцій інтернаціоналізації вищої освіти, централізації та децентралізації в управлінні вищою освітою, розвитку системи забезпечення якості вищої освіти,

глобалізації та регіоналізації вищої освіти, детрадиціоналізації вищої освіти; *досліджено* специфіку реалізації тьюторства на інституційному рівні у Німеччині, що відображена в розробці стратегії розвитку тьюторства в університеті; організації роботи структурного підрозділу з розвитку тьюторства; налагодженні співпраці студент-тьютор-викладач; підготовці та неперервному професійному розвитку тьюторів і науково-педагогічних працівників; *окреслено* можливості використання конструктивних ідей та досвіду розвитку тьюторства у Німеччині в умовах університетської освіти України.

Уточнено зміст понять «тьюторство», «тьютор», «тьюторіал».

Подальшого розвитку набули положення про організацію тьюторства та використання його потенціалу з метою забезпечення якості освітніх послуг та підвищення успішності здобувачів вищої освіти.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що його матеріали, обґрунтовані теоретичні положення про організацію тьюторства у закладі вищої освіти, підготовку тьюторів, налагодження співпраці «студент-тьютор-викладач», провідні поняття, джерельна база та база даних можуть бути використані науковцями у процесі виконання подальших порівняльно-педагогічних розвідок; управлінцями в галузі вищої освіти з метою розробки цілісної стратегії розвитку тьюторства в Україні; науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти України, громадськими організаціями, студентськими спілками з метою формування та розвитку продуктивного академічного середовища університету, в основу якого покладено ідеї студентоцентризму.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (довідка № 3 від 22.01.2019); Національного університету «Львівська політехніка» (довідка № 67-01-103 від 23.01.2019), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/8 від 24.01.2019), Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія Харківської обласної ради» (довідка № 01-13/66 від 25.01.2019), Хмельницького національного університету (довідка № 11 від 29.01.2019).

Особистий внесок здобувача. У праці [1], опублікованій у співавторстві, автором визначено роль працедавців та вимог ринку праці щодо професійної підготовки фахівців в умовах закладів вищої освіти; у праці [11] – досліджено особливості реалізації менторства і тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини.

Апробація результатів дослідження здійснена на міжнародних науково-практичних конференціях: VIII міжнародній науково-практичній конференції «Управління в освіті» (Львів, 2017), міжнародній науково-практичній конференції «Формування цінностей особистості: Європейський вектор і національний контекст» (Дрогобич, 2017), VIII міжнародній науково-практичній конференції «Лідерство – фундаментальний інструмент комунікацій: європейський діалог» (Глухів, 2018), 5 міжнародній конференції «Наука і суспільство» (Гамільтон, Канада, 2018), міжнародній науковій

конференції «Розвиток науки» (Карлові Вари – Київ, 2018), 3 міжнародній науковій конференції «Науковий прогрес в Європейських країнах: нові концепції та сучасні рішення» (Штутгарт, Німеччина, 2018), IX міжнародній науково-практичній конференції «Управління в освіті» (Львів, 2019).

Вірогідність результатів дослідження забезпечена методологічною обґрунтованістю вихідних позицій; використанням методів відповідно до мети і завдань дослідження; аналізом значного обсягу науково-педагогічних джерел, документів міжнародних організацій, нормативно-правової бази, програм підготовки майбутніх тьюторів у закладах вищої освіти Німеччини, позитивними результатами впровадження матеріалів дисертаційного дослідження в роботу закладів вищої освіти України.

Публікації. Основні положення та результати дисертації відображено у 15-ти працях (з них 13 – одноосібні): 1 колективна монографія; 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у періодичному виданні іншої держави; 7 – у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій; 1 дидактичні матеріали.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (417 найменувань, з них 326 – іноземними мовами), 8-ми додатків. Загальний обсяг дисертації складає 270 сторінок, з них 188 сторінок основного тексту, який містить 2 таблиці та 11 рисунків на 9-ти сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність та доцільність дослідження; вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і методи дослідження; представлено джерельну базу наукової розвідки; висвітлено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, апробацію і впровадження результатів дослідження; зазначено особистий внесок здобувача; подано структуру й обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі «**Тьюторство як науково-педагогічна проблема**» висвітлюється специфіка трактування основних понять та категорій дослідження, а також результати аналізу історіографії проблеми дослідження.

Виявлено відмінність у тлумаченні понять «тьюторство» та «менторство», які часто розглядаються у синонімічному ряду. З'ясовано, що під тьюторством слід розуміти вид партнерських стосунків, що формуються між студентами в академічному середовищі закладу вищої освіти. Один із студентів є тьютором, а інший – його підопічним. Основною метою запровадження системи тьюторства є формування продуктивного освітнього середовища з метою надання допомоги старшими та більш досвідченими студентами молодшим у процесі освітнього, професійного, особистісного, культурного розвитку студентської молоді, освоєння знань, формування і розвитку вмінь і навичок задля успішного опанування обраної спеціальності та адаптації студента до академічної життєдіяльності університету.

Подано коротку характеристику системи вищої освіти Німеччини та виокремлено децентралізацію як одну із ознак системи управління її розвитком. З'ясовано, що Федеральне Міністерство освіти та наукових досліджень Німеччини визначає стратегію розвитку вищої освіти у країні та виконує координаційні функції. Виокремлено заклади вищої освіти державної і приватної форми власності та представлено їхню класифікацію відповідно до напрямів діяльності (класичні та галузеві; університети, вищі фахові школи). Зазначено, що освіта є однією з основних гарантій, що їх надає держава громадянам, і, відповідно, навчання у державних закладах вищої освіти Німеччини є безкоштовним.

Оскільки університети зацікавлені у збільшенні кількості іноземних студентів, то кожен з них розробляє власну стратегію інтернаціоналізації, яка спрямована на інтенсифікацію академічної мобільності та розширення міжнародної науково-дослідної співпраці, трансфер технологій. Тут особлива увага приділяється академічній мобільності студентів та професорсько-викладацького складу, а також науковців, а створення інституту тьюторства є необхідним для вирішення проблем, пов'язаних із розширенням міжнародної діяльності закладів вищої освіти, запровадженням ефективної внутрішньої системи забезпечення якості освіти, що відповідає вимогам і очікуванням студентів, а також змінам в освітніх програмах, що впроваджуються відповідно до міжнародних освітніх стандартів.

Висвітлено теоретичні основи тьюторства, що має низку переваг, серед яких надання допомоги студентам щодо розуміння оптимального розвитку академічної траєкторії; формування в них умінь і навичок самоуправління, відповідальності щодо власного особистісного і професійного розвитку; усвідомлення потенціалу тьюторської підтримки; формування академічного досвіду в умовах університетського середовища; усвідомлення перспективи професійного та кар'єрного розвитку; сприяння розвитку й імплементації стратегій і діяльності, що мають позитивний вплив на навчальну результативність.

Визначено принципи, на яких ґрунтується реалізація тьюторства в академічному середовищі вищої школи Німеччини. З'ясовано вплив тьюторства на всебічний розвиток здобувача вищої освіти, структурного підрозділу та закладу вищої освіти в цілому. Висвітлено особливості, притаманні інституту тьюторства на початку ХХІ століття, що є предметом наукового дискурсу зарубіжних, зокрема й німецьких дослідників: партнерські стосунки між студентами; диверсифікація функціонального призначення тьюторів; варіативність в організації праці тьюторів (безкоштовна та платна основа); функціонування координаційного підрозділу з метою розвитку та реалізації тьюторства у закладі вищої освіти.

З'ясовано, що тьюторство у сучасній вищій школі передбачає навчання відповідно до кількох вимірів:

- соціальний: розвиток безпечного конструктивного академічного середовища, формування доброзесних академічних стосунків, забезпечення

доступності навчальних ресурсів, обмін академічним досвідом, використання потенціалу альтернативних способів навчання;

- особистісний: особистісний розвиток, освоєння нових знань, формування і розвиток умінь і навичок студентів, забезпечення доступності навчання, формування довірливих, толерантних стосунків у диверсифікованому освітньому середовищі, формування і розвиток умінь та навичок визначення цілей і їх досягнення; формування і розвиток умінь та навичок оцінювання навчальної діяльності та рефлексії академічного досвіду;

- когнітивний: формування розуміння специфіки освітнього процесу та обраної спеціальності, інтеграція в освітній процес, аналіз та самоаналіз глибини освоєних знань, умінь і навичок, пошук та використання різноманітних шляхів і засобів розв'язання проблем на практиці, визначення академічних цілей і внесення коректив у процес навчання;

- знаннєвий: мобілізація, побудова структур та схем змістового компоненту навчання, розвиток змістових або тематичних знань, поглиблення знань у контексті парадигми: навчальна дисципліна – дискурс – специфічні знання.

У другому розділі **«Розвиток тьюторства у міжнародному та національному контекстах»** виконано аналіз розвитку тьюторства у контексті міжнародного освітнього простору та розглянуто специфіку національного виміру тьюторства на прикладі закладів вищої освіти Німеччини.

З'ясовано, що міжнародні тенденції розвитку вищої освіти знайшли своє відображення у діяльності закладів вищої освіти Німеччини, зокрема й актуалізували розвиток тьюторства як одного із чинників забезпечення якості освітніх послуг, що вони надають суспільству. Виокремлено такі міжнародні тенденції як інтернаціоналізація вищої освіти, поєднання централізації та децентралізації в управлінні вищою освітою, розвиток системи забезпечення якості вищої освіти, інтеграція глобалізації та регіоналізації вищої освіти детрадиціоналізація на різних рівнях діяльності закладу вищої освіти (структурному, теоретичному, епістемологічному, політичному). У таких умовах розвиток тьюторства реалізується у закладах вищої освіти у різних країнах світу (Велика Британія, Іспанія, Польща, Франція, США).

Висвітлено специфіку розвитку тьюторства наприкінці ХХ – початку ХХІ століття у Німеччині. Система вищої освіти Німеччини перебуває у стані реформування, заклади вищої освіти реорганізуються відповідно до задекларованих на законодавчому рівні принципів автономності, децентралізації у галузі державного управління розвитком вищої освіти, забезпечення організаційної структури, яка сприяла б досягненню високого рівня конкурентності не тільки на внутрішньодержавному ринку освітніх послуг, але й на європейському. Відображено зростаючу потребу та зацікавлення закладів вищої освіти в реалізації програм тьюторства, про що свідчить їхня активна участь у роботі Мережі тьюторства у вищій школі Німеччини. Налагоджена співпраця між закладами вищої освіти та Мережею тьюторства у вищій школі Німеччини передбачає розробку кваліфікаційних тьюторських програм та запровадження механізму сертифікації тьюторів, що сприяє їхньому професійному розвитку, а також підвищує

конкурентоспроможність не тільки на національному, але й на міжнародному ринку праці. Відтак, однією із особливостей розвитку тьюторства на початку ХХІ століття є його стандартизація та посилення контролю за його реалізацією в умовах закладу вищої освіти Німеччини.

На основі опрацювання джерельної бази дослідження, а також інформації, отриманої у ході інтерв'ювання та опитування працівників закладів вищої освіти Німеччини, представлено результати аналізу успішності розвитку тьюторства та зазначено, що традиційною є практика організації предметного тьюторства, спрямованого на надання допомоги студентам молодших курсів в опануванні навчальних дисциплін, забезпечення реалізації принципів індивідуального, діяльнісного, компетентнісного підходів в умовах відкритого, конструктивного, активного освітнього середовища.

Окреслено досвід німецьких університетів щодо використання потенціалу тьюторства з метою виконання організаційно-педагогічного, психологічного, соціально-культурного супроводу студентів молодших курсів, зокрема й іноземних студентів, з метою їхньої адаптації до навчання в академічному середовищі університету. З'ясовано, що організація предметного тьюторства у сучасних закладах вищої освіти має системний характер, й особлива увага звертається на вивчення навчальних дисциплін природничого, фізико-математичного, технологічного спрямування.

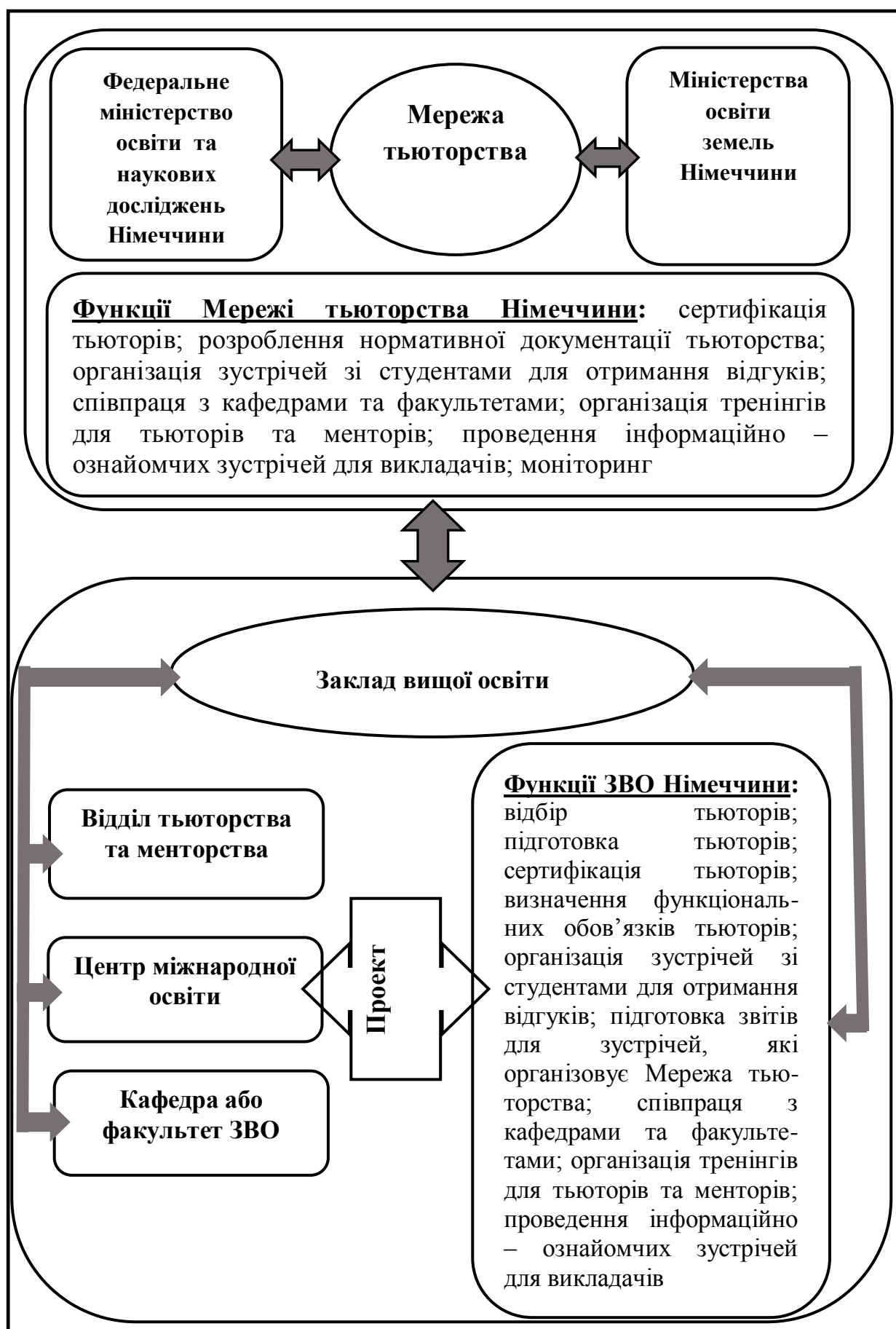
У третьому розділі «**Реалізація тьюторства у Німеччині: інституційний рівень**» охарактеризовано специфіку реалізації тьюторства в університетах Німеччини, а також представлено результати аналізу сучасного стану розвитку тьюторства в Україні та можливості використання конструктивних ідей і досвіду Німеччини у вітчизняному просторі вищої освіти.

З'ясовано, що Мережа тьюторства у вищій школі здійснює управління його розвитком на рівні країни, об'єднуючи представників закладів вищої освіти, що реалізують управлінські та організаційні функції в межах університету (Рис. 1).

Поєднання принципів централізації та децентралізації управління розвитком тьюторства забезпечує можливість розробки і застосування стандартів тьюторства, а також узгодження діяльності закладів вищої освіти щодо підготовки майбутніх тьюторів і використання його потенціалу з метою забезпечення високої якості освітніх послуг.

Представлено різноманітність структурних підрозділів, що діють у закладах вищої освіти Німеччини, діяльність яких спрямована на організацію навчання студентів – майбутніх тьюторів, професійний розвиток викладачів з метою їхньої підготовки до роботи з тьюторами, розробку програм підготовки тьюторів відповідно до стандартів, його популяризацію та подальший розвиток, моніторинг й аналізування результатів впровадження тьюторських програм і проектів.

Представлено класифікацію тьюторів, в основу якої покладено їхнє функціональне призначення та подано характеристику діяльності тьюторів 1-го семестру / орієнтаційних тьюторів, предметних тьюторів, тьюторів з розвитку

Рис. 1. Схематичне зображення організації тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини

академічного письма, е-тьюторів, мовних тьюторів, тьюторів у сфері міжнародної співпраці тощо.

Висвітлено специфіку підготовки студентів до реалізації тьюторства та їхньої сертифікації на основі з'ясування змістового наповнення програм підготовки і характеристики ключових компетентностей тьютора, необхідних для надання високоякісних тьюторських послуг.

З'ясовано, що така підготовка поділяється на початкову та має подальше продовження й передбачає підвищення кваліфікації тьюторів. Охарактеризовано програми, успішне освоєння яких надає можливість отримання сертифікату про базову кваліфікацію, подальшу кваліфікацію або додаткову спеціалізацію.

Представлено компетентнісну характеристику тьюторів, що надають послуги студентам німецьких закладів вищої освіти: комунікативну, компетентність, надання допомоги, особистісного та професійного розвитку, викладання та навчання, прийняття рішень і забезпечення результативності тьюторської діяльності, формування продуктивних взаємовідносин в академічному середовищі закладу вищої освіти та розвитку мережі, планування й організації ресурсів, забезпечення добробуту всіх учасників освітнього середовища університету, розв'язання проблем та дослідницької компетентності, командної роботи, мотивації і розвитку команди, формування конструктивного освітнього середовища тощо.

Висвітлено особливості системи заохочень і стимулювання студентської молоді щодо участі в тьюторській діяльності, а також заходів, спрямованих на забезпечення належної підтримки роботи тьюторів. Окреслено критерії та їхні характеристики, відповідно до яких здійснюється оцінювання освоєних знань, умінь і навичок тьютора після завершення тьюторської підготовчої програми.

З'ясовано, що в Україні розвиток тьюторства знаходиться на початковому етапі та частково реалізується у закладах вищої освіти у контексті розвитку їхньої міжнародної діяльності, зокрема міжнародної академічної мобільності як українських, так і міжнародних студентів. Однак, виявлено відсутність використання потенціалу орієнтаційного та предметного тьюторства, що сприяє легкій адаптації студентів до правил функціонування академічного середовища закладу вищої освіти та підвищенню рівня навчальних результатів здобувачів вищої освіти.

Окреслено можливості використання конструктивних ідей та досвіду закладів вищої освіти Німеччини на рівні управлінців у галузі вищої освіти, на рівні закладів вищої освіти, на рівні персоналу університетів та студентів.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення наукового завдання щодо виявлення особливостей розвитку тьюторства в умовах вищої освіти Німеччини та окреслення можливостей використання конструктивних ідей німецького досвіду в університетах України. Результати виконаного дослідження дають змогу сформулювати такі висновки:

1. У сучасній вищій школі Німеччини інститут тьюторства розглядається як важливий компонент освітнього процесу, що забезпечує можливість для досягнення освітніх і професійних цілей здобувачів вищої освіти. Він охоплює соціальний, особистісний, когнітивний, знанневий вимір навчання, в основу якого покладено теорії, концепції, підходи педагогіки, психології, менеджменту. Потенціал тьюторства використовується закладами вищої освіти для вирішення проблем, пов'язаних із інтенсифікацією і розширенням міжнародної діяльності, запровадженням ефективної внутрішньої системи забезпечення якості освіти, забезпеченням відповідності освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів та магістрів вимогам ринку праці і запитам суспільства, а також очікуванням студентів. Особливостями його розвитку є створення організацій, спілок, фондів з розвитку тьюторства на національному та міжнародному рівнях; підготовка тьюторів та їхня сертифікація; інтенсифікація наукових досліджень у цій галузі; опублікування результатів наукових студій у провідних педагогічних виданнях; розробка нормативно-правової документації на національному та інституційному рівнях, що відображає основні положення і принципи розвитку й реалізації тьюторства в умовах вищої школи; розвиток форм і методів, а також навчально-методичного забезпечення тьюторства. Інститут тьюторства – це система, створена для забезпечення підтримки та консультування студентів, а її основною метою є фасилітація інтеграції студентів в академічне середовище університету, що передбачає їх консультування щодо вибору соціальних, культурних, освітніх траєкторій, мотивування та розвиток умінь і навичок студентів з метою удосконалення навчальної діяльності. Тьюторство реалізується в умовах партнерських стосунків, що встановлюються між двома здобувачами вищої освіти, один з яких є тьютором, а інший – його підопічним, з метою формування конструктивного академічного середовища університету, в якому реалізується освітній, професійний, особистісний, культурний розвиток студента, освоюються нові знання, формуються і розвиваються вміння і навички, необхідні для успішного опанування обраної спеціальності та адаптації студента до академічної життєдіяльності університету. Під терміном «тьютор» слід розуміти студента, який на волонтерських засадах або за визначеною університетом винагороду надає допомогу іншому студенту або групі студентів з метою академічної та культурної адаптації, а також у процесі освоєння певної навчальної дисципліни з метою поглиблення знань, формування вмінь і навичок та підвищення рівня академічної успішності, а відтак і якості освітніх послуг, що їх надає заклад вищої освіти. До його основних функцій належать: інформаційна, координаційна, мотиваційна, когнітивна, афективна.

Результати аналізу науково-педагогічної літератури свідчать про актуальність проблеми розвитку тьюторства, що підтверджують напрацювання зарубіжних і вітчизняних дослідників, які студіюють його теорію і практику: теорії, концепції, підходи, принципи, покладені в основу тьюторства; теоретичні положення підготовки тьюторів до роботи зі студентською молоддю; функціональну специфіку реалізації тьюторства; форми, методи,

моделі, програми тьюторства, які використовують сучасні університети; переваги та недоліки тьюторства, його вплив на освітній процес загалом, тьютора, викладача, підопічного, розвиток методики викладання навчальної дисципліни, професійний розвиток викладача тощо.

2. Результати аналізу розвитку тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини свідчать, що інститут тьюторства формується під впливом тенденцій міжнародного освітнього простору, зокрема: інтернаціоналізації вищої освіти, що спричиняє інтенсифікацію розвитку наукових досліджень та освіти за допомогою динамічних академічних обмінів, стимулювання соціального й економічного розвитку країни, створення міжнародних мереж та асоціацій задля мобілізації потенціалу дослідників, викладачів, студентів з метою розвитку та розповсюдження знань, поширення ідей та практики, використання інформаційно-комунікаційних технологій як потужного інструменту забезпечення доступності інформації про діяльність університету для ознайомлення громадськості, залучення талановитої молоді та перспективних науковців до інноваційної діяльності; комплексного поєднання централізації та децентралізації в управлінні вищою освітою (знаходження балансу між повноваженнями центральних органів управління освітою та делегуванням певного обсягу повноважень і відповідальності на локальний рівень, що здійснює вплив на освітній, організаційний, управлінський, адміністративний аспекти діяльності сучасного закладу вищої освіти); розвитку національних систем забезпечення якості вищої освіти (стандартизація вищої освіти, формування зовнішньої та внутрішньої систем забезпечення якості вищої освіти); поєднання глобалізації та регіоналізації вищої освіти, що відобразилося на застосуванні нових форм в управлінні закладами вищої освіти; маркетизації та споживацького підходу до використання знань; зміні форм відносин та співпраці між університетами і державою; сфокусування уваги навколо питань щодо ефективності роботи, економії коштів і концентрації прибутку; налагодженні співпраці між університетами та приватним сектором економіки; активізації мобільності викладацького складу та студентів у регіоні й світі; детрадиціоналізації вищої освіти на структурному, теоретичному, епістемологічному, політичному рівнях.

Представлено досвід Німеччини щодо розвитку тьюторства на національному рівні, зокрема через діяльність Мережі тьюторства у вищій школі Німеччини, яка виконує низку функцій: організація мережевих зустрічей у вищих школах, які визначили розвиток тьюторства як одну зі стратегічних цілей розвитку університету; забезпечення функціонування онлайн-платформи для обміну досвідом та презентації результативності освітньої діяльності; організація діяльності за відповідною тематикою; налагодження діалогу з керівництвом закладів вищої освіти; стандартизація підготовки тьюторів тощо.

3. Досліджено специфіку реалізації тьюторства на інституційному рівні у Німеччині, що передбачає планування й розробку стратегії розвитку тьюторства в університеті, її поетапну імплементацію; організацію роботи структурного підрозділу з розвитку тьюторства; налагодження співпраці студент-тьютор-викладач; підготовку і неперервний професійний розвиток

тьюторів і науково-педагогічних працівників. Центри з розвитку тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини відповідають за організацію викладання та неперервний професійний розвиток працівників університету; розробку й організацію навчальних програм для формування і розвитку певних умінь і навичок; організацію тренінгів та навчання тьюторів; реалізацію тьюторських проектів; розподіл завдань між тьюторами; визначення відповідальних осіб; наповнення онлайн-платформи університету; забезпечення кураторства, консультування, організацію проведення відкритих занять та підготовчих курсів; розподіл предметних тьюторів; розробку модулів за вибором; аналіз результатів навчальної діяльності; активізацію громадської роботи; створення внутрішнього і зовнішнього нетворкінгу; забезпечення супроводу семінарів, менеджмент знань; забезпечення можливості підвищення кваліфікації тощо.

Охарактеризовано систему кваліфікування та сертифікації тьюторів у Німеччині, на основі проходження спеціальної підготовки, а також визначено переваги тьюторства для закладу вищої освіти (удосконалення практики освітнього процесу, зменшення кількості студентів, відрахованих через неуспішність, розвиток академічної культури закладу вищої освіти, забезпечення якості освітнього процесу); для викладачів закладів вищої освіти (краще розуміння потреб та інтересів студентів, удосконалення методики викладання на основі врахування інтересів та потреб здобувачів освіти, можливість внесення змін в організацію освітнього процесу, розвиток колегіального навчання); для студентів (налагодження тісного взаємозв'язку між учасниками освітнього процесу, підвищення мотивації до навчання, розвиток колегіального навчання); для тьюторів (підвищення мотивації до навчання, самовдосконалення та професійний розвиток).

Представлено класифікацію тьюторів за функціональним призначенням: тьютори 1-го семестру чи орієнтаційні тьютори, предметні тьютори, тьютори з розвитку академічного письма, е-тьютори, мовні тьютори тощо. Охарактеризовано специфіку їхньої підготовки у закладах вищої освіти Німеччини з метою формування комплексу компетентностей, необхідних для налагодження ефективної комунікації, прийняття рішень та забезпечення результативності тьюторства, формування продуктивного академічного середовища, ефективного планування, організації та використання ресурсів, забезпечення академічного добробуту всіх учасників освітнього процесу; виконання досліджень; налагодження командної та самостійної роботи тощо.

Результати аналізу досвіду України щодо розвитку та використання потенціалу тьюторства свідчать про його рандомний, несистемний характер, часткове використання окремих його видів. Відповідно, окреслено можливості використання прогресивних ідей та досвіду розвитку тьюторства у Німеччині в умовах університетської освіти України:

для управлінців у галузі освіти: розробка стратегії розвитку тьюторства в Україні; інтенсифікація політики інтернаціоналізації вищої освіти; сприяння розвитку міжнародної та внутрішньої академічної мобільності; організація навчання тьюторству; обмін досвідом з управлінцями закладів вищої освіти європейських країн; розробка та затвердження стандартів тьюторства;

створення національної платформи чи мережі тьюторства у вищій школі; налагодження співпраці між Міністерством освіти і науки України, мережею тьюторства у вищій школі, Національною агенцією із забезпечення якості вищої освіти, університетами, громадськими та студентськими організаціями з метою використання потенціалу тьюторства;

для закладів вищої освіти: створення відділу тьюторства в університеті; розробка програми підготовки майбутніх тьюторів; розробка стратегії розвитку тьюторства в університеті;

для науково-педагогічних працівників університетів: участь у міжнародних заходах з метою обговорення тьюторської проблематики; виконання порівняльних досліджень систем вищої освіти країн Європи та України у контексті тьюторства; урізноманітнення та комплексне використання як традиційних, так і інноваційних методів навчання у контексті студентоцентрованого освітнього процесу;

для студентів: активна участь в освітньому процесі; участь у міжнародних програмах обміну для набуття досвіду з метою його реалізації в Україні; використання можливостей проходження програм підготовки тьюторів та отримання відповідного сертифікату; прояв ініціативи та формування пропозицій щодо розвитку тьюторства в університеті.

Виконане дослідження розвитку тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини не вичерпує усіх аспектів цієї проблематики. Перспективними напрямками подальших порівняльно-педагогічних розвідок є: студіювання специфіки розвитку тьюторства в інших європейських країнах; вивчення психолого-педагогічних особливостей тьюторства, особливостей співпраці тьютор-викладач тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації, що відображають основні наукові результати дисертації

Монографія

1. Kozyk V., Lesyk L., Symak A., Ivanytska O. Problems of the professionals training in economic specialties / Vasyl Kyzyk, Lilia Lysyk, Anastasiya Symak, Oksana Ivanytska // Organizational-economic mechanism of management innovative development of economic entities / edited by M. Bezpartocnhyi, in 3 vol. – Przeworsk, Poland: WSSG, 2019. – Vol. 2. – P. 31–41. (*авторський внесок: визначено роль працедавців та вимог ринку праці щодо професійної підготовки фахівців в умовах закладів вищої освіти*)

Публікації у наукових фахових виданнях України

2. Ivanytska O. Tutoring influence on the formation of personal values at higher educational establishment : European experience / O. Ivanytska // Молодь і ринок. – 2018. – № 3 (158). – С. 131–135.

3. Іваницька О. С. Еразмус+ координатор як тьютор та ментор в умовах зростання академічної мобільності у ЗВО України / О. С. Іваницька // ScienceRise: Pedagogical Education. – 2018. – № 5 (25). – С. 14–18.

4. Ivanytska O. Tendencies of tutoring and mentoring development at higher educational establishments of Germany / O. Ivsnytska // Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка». – 2018. – № 7/39. – С. 73–84.
5. Ivanytska O. Methods and forms of tutoring and mentoring at Higher Educational Establishments of Germany / O. Ivanytska // ScienceRise : Pedagogical Education. – 2018. – № 7 (27). – С. 21–25.
6. Іваницька О. С. Особливості реформування вищої освіти у Європі в контексті студентоцентрованого навчання та реалізації тьюторства і менторства у ЗВО (за матеріалами конференції : «Reforming European Higher Education – From Policy to Practice», Київ, June, 08-09, 2018) / О. Іваницька // Вісник Черкаського університету, Серія Педагогічні науки. – 2018. – Вип. 14. – С. 34–40.

Публікації у наукових періодичних виданнях інших держав

7. Ivanytska O. S. Peculiarities of tutoring functioning at the German HEEs in accordance with higher education standards and norms / O. S. Ivanytska // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2019. – Vol. 7 (81), Issue 201. – P. 11–13.

Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Ivanytska O. S. Tutoring as an essential tool for quality assurance in frames of distant learning and higher education reforming in Ukraine / O. S. Ivanytska // Управління в освіті : збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 26-27 квітня 2017 р.). – Львів : Інститут права та психології НУ «Львівська політехніка», 2017. – С. 153–154.
9. Іваницька О. С. Тьюторство в університетах Європейських країн / О. С. Іваницька // Формування цінностей особистості : Європейський вектор і національний контекст : збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (м. Дрогобич, 26-27 жовтня 2017 р.). – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького педагогічного університету ім. І. Франка, 2017. – С. 121–123.
10. Іваницька О. С. Позитивний вплив тьюторів на своїх однолітків у ЗВО Європи / О. С. Іваницька // Лідерство – фундаментальний інструмент комунікацій : європейський діалог : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Глухів, 14-16 вересня 2018 р.). – Глухів, Україна : ТОВ «ВВП «Фабрика друку», 2018. – С. 17–19.
11. Ivanytska O. S. Peculiarities of the tutoring and mentoring realization at higher educational establishments of Germany / N. V. Mukan, O. S. Ivanytska // Humanitarian approaches to the Periodic Law // Science and society : proceedings of the 5th International conference (Hamilton, Canada, 15 June 2018). – Hamilton, Canada : Accent Graphics Communications & Publishing, 2018. – P. 571–576. (авторський внесок: досліджено особливості реалізації менторства і тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини)
12. Іваницька О. С. The role of the Network of tutors in the successful implementation of tutoring and mentoring at higher educational establishments of

Germany / О. С. Іваницька // *Advances of science : proceedings of the international scientific conference (Karlovy Vary, Czech Republic, 28 September, 2018)*. – Karlovy Vary, Czech Republic – Ukraine, Kyiv, 2018. – P. 677–680.

13. Іваницька О. С. The impact of tutors qualification on the tutoring activity quality assurance at Higher educational establishments of Germany / О. С. Іваницька // *Science progress in European countries : new concepts and modern solutions : Papers of the 3rd International Scientific Conference (Stuttgart, Germany, 23 November, 2018)*. – Stuttgart, Germany, 2018. – P. 271–274.

14. Ivanytska O. The necessity of tutoring implementation at higher education of Ukraine in accordance with European standards / О. Ivanytska // *Управління в освіті : збірник матеріалів ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 04-05 квітня 2019 р.)*. – Львів, Україна : Видавництво «Левада», 2019. – С. 15–16.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

15. Іваницька О. С. *Методи, форми та організація тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини : дидактичні матеріали до курсу «Порівняльна педагогіка» для здобувачів вищої освіти III рівня спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»*. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. – 56 с.

АНОТАЦІЇ

Іваницька О. С. Розвиток тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – Загальна педагогіка та історія педагогіки. – Національний університет «Львівська політехніка», Міністерство освіти і науки України. – Львів, 2019.

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення наукового завдання щодо виявлення особливостей розвитку тьюторства в умовах вищої освіти Німеччини (створення організацій, спілок, фондів з розвитку тьюторства на національному та міжнародному рівнях; підготовка тьюторів та їхня сертифікація; інтенсифікація наукових досліджень у цій галузі; опублікування результатів наукових студій у провідних педагогічних виданнях; розробка нормативно-правової документації на національному та інституційному рівнях, що відображає основні положення і принципи розвитку й реалізації тьюторства в умовах вищої школи; розвиток форм і методів, а також навчально-методичного забезпечення тьюторства). Висвітлено тьюторство як науково-педагогічну проблему, що охоплює соціальний, особистісний, когнітивний, знаннєвий вимір навчання, в основу якого покладено теорії концепції, підходи педагогіки, психології, менеджменту. Виконано аналіз становлення і розвитку тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини у міжнародному та національному контексті, що формується під впливом тенденцій

інтернаціоналізації вищої освіти, централізації та децентралізації в управлінні вищою освітою, розвитку системи забезпечення якості вищої освіти, глобалізації та регіоналізації вищої освіти, детрадиціоналізації вищої освіти; досліджено специфіку реалізації тьюторства на інституційному рівні Німеччини, що відображена в розробці стратегії розвитку тьюторства в університеті; організації роботи структурного підрозділу з розвитку тьюторства; налагодженні співпраці студент-тьютор-викладач; підготовці і неперервному професійному розвитку тьюторів і науково-педагогічних працівників. Окреслено можливості використання прогресивних ідей та досвіду розвитку тьюторства у Німеччині в умовах університетської освіти України.

Уточнено зміст понять «тьюторство», «тьютор», «тьюторіал».

Подальшого розвитку набули положення про організацію тьюторства та використання його потенціалу з метою забезпечення якості освітніх послуг та підвищення успішності здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: вища освіта, заклад вищої освіти, Німеччина, тьютор, тьюторство, програма підготовки тьютора, компетентність, сертифікація тьюторів.

Иваницкая О. С. Развитие тьюторства в заведениях высшего образования Германии. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – Общая педагогика и история педагогики. – Национальный университет «Львовская политехника», Министерство образования и науки Украины. – Львов, 2019.

В диссертационной работе предложено решение научной задачи по выявлению особенностей развития тьюторства в условиях высшего образования Германии (создание организаций, союзов, фондов по развитию тьюторства на национальном и международном уровнях, подготовка тьюторов и их сертификация; интенсификация научных исследований в этой области; публикация результатов научных исследований в ведущих педагогических изданиях, разработка нормативно-правовой документации на национальном и институциональном уровнях, отражающая основные положения и принципы развития и реализации тьюторства в условиях высшей школы, развитие форм и методов, а также учебно-методического обеспечения тьюторства). Тьюторство освещено как научно-педагогическая проблема, которая охватывает социальный, личностный, когнитивный, знаниевый аспекты обучения, в основу которого положено теории, концепции, подходы педагогики, психологии, менеджмента. Выполнен анализ становления и развития тьюторства в высших учебных заведениях Германии в международном и национальном контексте, которое формируется под влиянием тенденций интернационализации высшего образования, централизации и децентрализации в управлении высшим образованием, развития системы обеспечения качества высшего образования, глобализации и регионализации высшего образования, детрадиционализации высшего образования; исследована специфика реализации тьюторства на

институциональном уровне Германии, отражена в разработке стратегии развития тьюторства в университете, организации работы структурного подразделения по развитию тьюторства; налаживании сотрудничества студент-тьютор-преподаватель; подготовке и непрерывном профессиональном развитии тьюторов и научно-педагогических работников. Определены возможности использования прогрессивных идей и опыта развития тьюторства в Германии в условиях университетского образования Украины.

Уточнено содержание понятий «тьюторство», «тьютор», «тьюториал».

Дальнейшее развитие получили положения об организации тьюторства и использовании его потенциала с целью обеспечения качества образовательных услуг и повышения успешности соискателей высшего образования.

Ключевые слова: высшее образование, высшее учебное заведение, Германия, тьютор, тьюторство, программа подготовки тьютора, компетентность, сертификация тьюторов.

Ivanytska O. S. Development of tutoring at Higher Educational Establishments of Germany. – On the rights of a manuscript.

The thesis for the Degree of Candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.01 – General Pedagogics and History of Pedagogics. – Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Lviv, 2019.

The thesis proposes the solution of the scientific problem of the peculiarities revealing of the tutoring development in the conditions of higher education in Germany (creation of organizations, unions, foundations for the development of tutoring at national and international levels; preparation of tutors and their certification; intensification of scientific research in this field; publishing of the scientific and pedagogical works in leading issues; development of legal and regulatory documentation at national and institutional levels reflecting the main points and principles of the tutoring development and implementation in higher education; the development of forms and methods, as well as educational and methodological support of tutoring).

It is shown that the potential of tutoring is used by higher educational establishments to address the challenges of the international activity expanding, implementation of an effective internal quality assurance system, ensuring that bachelor's and master's degree programs meet the requirements of the labour market and society, as well as student expectations.

Tutoring is outlined as a scientific and pedagogical problem, covering the social, personal, cognitive dimension of learning, which is based on the theory and concepts, approaches to pedagogics, psychology, management.

A retrospective analysis of the tutoring formation and development at Higher Educational Establishments of Germany in the international and national context is formed, influenced by the tendencies of internationalization of higher education, centralization and decentralization in the management of higher education, development of higher education quality assurance system, globalization and regionalization of higher education; detraditionalization of higher education.

The specificity of the tutoring implementation at the institutional level of Germany is researched, which is reflected in elaboration of a strategy for the tutoring development at the university; organization of a structural unit work for the development of tutoring; establishment of student-tutor-teacher cooperation; training and continuous professional development of tutors and academic staff. The research proves that tutoring is implemented in the context of partnerships established between two higher education applicants, one of whom is a tutor and the other is a tutee, in order to form a constructive academic environment of the university, which realizes the student's educational, professional, personal, cultural development, also knowledge and skills necessary for successful mastery of the chosen specialty and adaptation of the student to the academic life of the university are formed and developed.

The system of qualification and certification of tutors in Germany is characterized on the basis of special training, as well as advantages of tutoring for higher educational establishment (improvement of educational process practice, reduction of students enrolled due to failure, development of academic culture of higher educational establishment); for higher educational establishment staff (better understanding of students' needs and interests, improvement of teaching methodology based on students' interests and needs, possibility of making changes in the organization of educational process, development of collegial learning); for students (establishment of close relationship between participants in the educational process, increase of motivation for learning, the development of collegial learning); for tutors (increase of motivation to study, self-improvement and professional development).

The classification of tutors according to the functional purpose is presented: 1st semester or orientation tutors, subject tutors, tutors for academic writing development, e-tutors, language tutors etc. The specific features of their training at German higher educational establishments are described in order to form a complex of competences necessary for the establishment of effective communication, decisions making and ensuring the tutoring effectiveness, formation of a productive academic environment, effective planning, organization and use of resources, ensuring of all the participants well-being in the educational process; research performing; establishment of team and independent work, etc.

Possibilities of the use of progressive ideas and tutoring experience development in Germany under the conditions of the university education of Ukraine are outlined.

The comprehension of the concepts “tutoring”, “tutor”, “tutorial” is clarified.

Provisions on the tutoring organization and its potential use gained further development in order to ensure the quality of educational services as well as to improve the success of higher education applicants.

Keywords: higher education, higher educational establishment, Germany, tutor, tutoring, tutor training program, competence, certification of tutors.

Підписано до друку 28.12.2019 р.
Формат 60x90/16. Папір офсетний.
Ум.др.арк.0,9. Наклад 100 прим.
Зам. №2201-1-2019

Видавництво ТзОВ «ЗУКЦ»

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників та книгорозповсюджувачів видавничої продукції ДК № 408 від 09.04.2001р.
вул. Вітовського, 25, м. Львів, 79011*